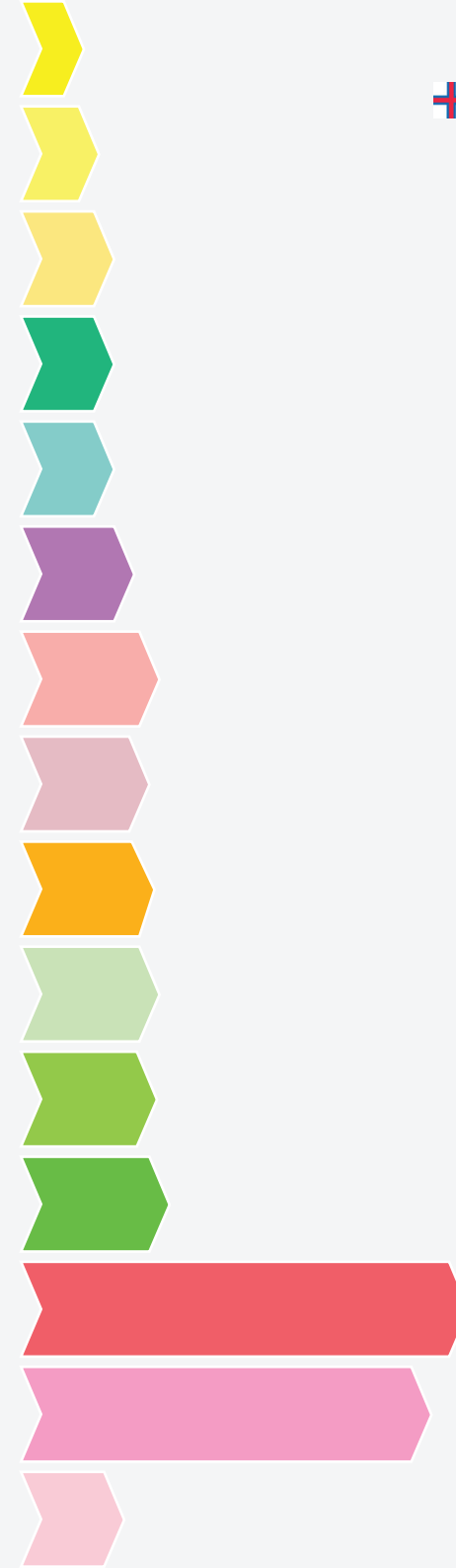

Jarðfrøðiliga tíðarlinjan vísir týðningarmiklastu hendingarnar í jarðarsøguni. Hesin faldarin er eitt ískoyti til framsýningina.

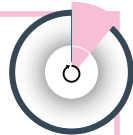
Jarðarsøgan er býtt upp í 15 tíðarmót. Oftast er tað ein týðningarmikil hending/týning av onkrum slagi, ið skilmarkar eitt tíðarmót. Eitt dømi er Kambriska spreingingin í millum Perm og Kambrium fyrri umleið 542 mió. árum síðani, og eitt annað dømi er, tá dinosaurarnir doyðu út fyrri umleið 65 mió. árum síðani.

Jarðfrøðiliga tíðarlinjan kann vera torskild, tí at tíðarmótini eru yvir so langa tíð. Ein máti at síggja jarðfrøðiligu tíðarlinjuna, er at ímynda sær, at eitt ár er sum ein millimetrur. Ein persónur, sum er 40 ár, hevur sostatt flutt seg 4 cm samsvarandi sínum aldri, meðan ein skal flyta seg 65 km fyrri at samsvara við tíðina, síðani dinosaurarnir doyðu út (65 mió. ár). Hetta merkir, at um ein skal ferðast líka langt sum aldurin á jørðini, so skal ein ferðast frá Tórshavn til Ottawa í Kanada ella til Suez í Egyptalandi.

HADEIKUM 4.600 - 4.000 MIÓ. ÁR

- Sólskipanin við okkara gongustjørnu, jørðini, verður til.
- Tey elstu kendu mineralini verða til.

ARKEIKUM 4.000 - 2.500 MIÓ. ÁR

- Tað er so at siga einki oxygen (O_2) í lofthálinum.
- Elsta grótslagið, sum er funnið á Finnmarksvidda í Norra, er gneiss, sum er 2.975 mió. ára gamalt.
- Tær fyrstu einkynaðu lívverurnar vóru algur og kallast stromatolittar. Lívverurnar livdu í vatni. Tær tóku føðsluevni frá umhvørvinum og lótu oxygen (O_2) út aftur. Stromatolittar veittu O_2 til lofthavið, sum var grundarlagið undir nýggjum lívverum. Livandi stromatolittar eru í dag at finna uttanfyri Australia.

PROTEROZOIKUM 2.500 - 542 MIÓ. ÁR

- Norra verður uppbyggt av magma, gostilfari og legugrýti.
- Pláturnar halda fram við at flyta seg hvør móti aðrari, og risameginlandið Rodinia verður til og skrædnar aftur.
- Norra flytir seg í móti suðarpólinum.
- O_2 lekur sum gass úr havinum, og ozonlagið verður til.
- Ryggleys djór liva í heimshavinum.

KAMBROSILURSKASPREINGINGIN

O_2 -støðið er nú best hóskandi fyri lív, og nógvar ymsar lívverður vera til í havinum.

KAMBRIUM 542 - 488 MIÓ. ÁR

- Norra var nær við ekvator og undir sjóvar-málanum. Sandur og leirur løgdust á havbotnin.
- Trilobittar vóru ímillum tær fyrstu lívverurnar, ið finga eina harða uttaru skel.

ORDOVICIUM 488 - 444 MIÓ. ÁR

- Norra nærkast Grønlandi
- Tey fyrstu ryggleysu djórini verða til.
- Grótsløg frá tíðini Kambrosilur síggjast í dag í Oslo-økinum. Hetta eru bæði leirsteinur og kálksteinur við nógvum steinrenningum.

SILUR 444-416 MIÓ. ÁR

- Havið (Iapetushavið) í millum Norra og Grønland letur aftur, og meginlondini byrja at renna saman.
- Tropiskt hav við korallum, urfiskum og risastórum sjóskorpiónum.

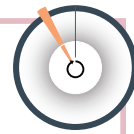
DEVON 416 - 359 MIÓ. ÁR

- Tann kaledoniski fjallagarðurin verður til.
- Kaledoniski fjallagarðurin líktist Himalaya í dag og er tann longesti fjallagarðurin, sum nakrantíð hevur verið til.
- Tey kaledonisku grótsløgini finnast í dag í øllum Norra, frá Svalbard og til Skotlands.
- Tey fyrstu ryggleysu djórini krúpa uppá land og byrja at anda við lungum.

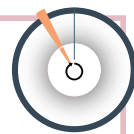
KARBON 359 - 299 MIÓ. ÁR

- Meginlondini flyta seg skjótt aftaná á Ordovicium, og samla til nýggja risameginlandið, Pangea.
- Kol verður til í Norðsjónum og á Svalbard.

PERM 299 - 251 MIÓ. ÁR

- Fyri uml. 252 mió. árum síðani doyði uml. 90% av øllum lívi á jørðini. Orsøkin er mest sannlíkt stór eldgos og niðursláttur av stórum meteoritti.
- Plátan, har Norra var á, stökkur sundur. Hetta gav nógva eldgos í Oslo-økinum í Permtíðini, har leivdir av eldgosunum eru varðveittar í dag.
- Heimskend, sjáldsom grótsløg, m.a. rompeporfyr og larvikitt vórðu til í Oslo-økinum í Permtíðini.

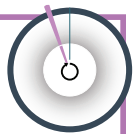

TÍÐIN HJÁ DINOSAURUNUM

Trias, Jura og Krit.

TRIAS 251 - 200 MIÓ. ÁR

- Tað mesta av Norra er nú turt land.
- Tjúkk lög av legugrýti (reyðum sandsteini) verða bygd upp á landi og á landgrunninum.

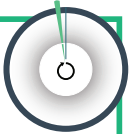
JURA 200 - 145 MIÓ. ÁR

- Gróðrarmikið lív í havinum er grundarlagið fyri norska olju-ríkidøminum.
- Heitt og ráligt veðurlag við blómandi vøkstri og stórum ósum.
- Pangea byrjar at stökka sundur (175 mió. ár síðani), og Atlantshavið verður til. Tað byrjar at opna sunnanfyri og víðkast norðureftir.

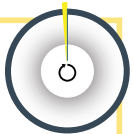
KRIT 145 - 65 MIÓ. ÁR

- Dinosaurarnir doyggja út fyri umleið 65 mió. árum síðani.
- Norðuratlantshavið opnast upp, og hetta elvir til nógva eldgos.
- Norra flytir seg norðeftir til har, tað liggur í dag.

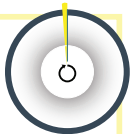
PALEOGEN 65 - 23 MIÓ. ÁR

- Í fyrstu hálfu av Paleogen var veðurlagið sera heitt, móguliga orsakað av eldgosum.
- Í seinnu hálfu av Paleogen gjørdist veðurlagið minst 10 stig $^{\circ}C$ kaldari, og Antarktis varð fjalt undir innlandsísi.
- Tær fyrstu blómuplanturnar verða til.
- Gróðurin er mest furuplantur og leyvtrø.
- Føroyar verða til í sambandi við at Atlantshavið verður til.

NEOGEN 23 - 2,5 MIÓ. ÁR

- Veðurlagið broytist nógva, men tað er kaldari enn í Paleogen.
- Gras vaks fyri fyrstu ferð í hesum tíðarskeiðnum.

KVARTER 2,5 MIÓ. ÁR →

- Fyrstu menniskjuni búsetast í Norra fyri uml. 11.000 árum síðani.
- Veðurlagið verður kaldari, og nú koma afturvendandi ístiðir og millumístiðir. Seinasta ístið er fyri 115.000 til 11.700 árum síðani. Stór landaøkir eru undir ísi.
- Tann seinasta ístiðin endaði fyri 11.700 árum síðani, og slóðir eftir skriðjøkklum eru at finna í legugrýti, í hellu og í landslagnum sum heild.

